

TEMPUS

PROPISI O GMO U BIH

Dr sci Midhat Jasic

CILJ IZLAGANJA

- **Prezentacija sadržaja dijela knjige koji se odnosi na Propise o GMO u BiH i nužnost njihovog donosenja**

P I T A N J A

**1.PROBLEMI GMO I UVJETI U BIH -
Nužnost donošenja propisa**

**2.CILJEVI ZAKONSKE
REGULATIVE U OBLASTI GMO**

**-Propisi SFRJ preuzeti ustavom
iz 1996.**

**-Domaći propisi primjenjivi na
GMO**

P I T A N J A

**3. POZICIJA BIH U
MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU**

**4.CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA
PROVJERU NA GMO U BIH**

PROBLEMI GMO I UVJETI U BIH
NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Donošenje i implementacija zakona koji se odnose na biotehnologiju, GMO i hranu koja sadrži GMO dio je nacionalne strategije svake države. U Bosni i Hercegovini još uvijek ne postoji gotovo nikakva zakonska regulativa koje se direktno odnosi na GMO.

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Na nivou BiH ne postoje zajedničke institucije koje se bave problemom

- **hrane,**
- **GMO,**
- **naukom,**
- **okolišem,**
- **zdravljem i**
- **poljoprivredom.**

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Slabosti domaćeg zakonodavnog sistema, nadzora i kontrole pri uvozu i prometu namirnica takve su da se GMO i hrana koja sadrži GMO, njihove sastojke ili produkte može naći na tržištu BiH bez ikakve kontrole.

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

U BiH je nedostatna proizvodnje hrane za cjelokupnu populaciju i potreba za njenim uvozom veoma je izražena.

Uvozi se oko 40 – 50 % ukupnih potreba. Budući da nema nikakve kontrole postoji realna mogućnost da se u takvoj hrani nađe i ona sa sastojcima GMO.

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Za sprovođenje legislative u oblast GMO institucionalno u državi pokrivaju zakonodavni i izvršni organi vlasti odgovorni za sljedeće djelatnosti :

- Primarna poljoprivredna proizvodnja**
- Prehrambene i srodne industrije**
- Životni okoliš i ekologija**
- Zdravstvo**
- Edukacija, znanost i istraživanja**

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Za donošenje zakonske regulative u proizvodnji, primjeni i korištenju GMO odgovorni su:

- Parlamenti na svim razinama (državnim, entitetskim i kantonalnim)**
- Vlade i nadležna ministarstva**
- Privredne komore**
- Udruženja građana.**

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

Za implementaciju zakonske regulative u oblasti GMO zainteresirane strane su:

- **Potrošači**
- **Država u cjelini**
- **Proizvođači**
- **Zakonodavac**
- **Znanost/Nauka**

NUŽNOST DONOŠENJA PROPISA

O nekim problemima GMO gotovo da postoji konsenzus svih koji su na bilo koji način uključeni u ovu problematiku, a to je:

- da se područje GMO obuhvati posebnim zakonskim propisima**
- da zdravstvena ispravnost hrane, sirovina, aditiva i dodataka hrani s GMO mora biti dokazana i ne smije biti upitna**

**CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE
U OBLASTI GMO**

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Osnovni ciljevi regulative u proizvodnji i prometu GMO u BiH su kao i u drugim državama:

- 1. Zaštita zdravlja ljudi i životinja**
- 2. Očuvanje biološke sigurnosti**

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

3. Sprečavanje ekološke neuravnoteženosti i ekoloških poremećaja po osnovu utjecaja genetski modificiranih organizama na okoliš

4. Razvoj biotehnologije u cilju daljeg napretka društva

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Zakonskom regulativom nužno je uskladiti zajedničko djelovanje

- državnih institucija,**
- proizvođača (operatora),**
- naučnih tijela i**
- asocijacija potrošača.**

■

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Novi zakoni trebali bi uvesti punu kontrolu nad unošenjem genetski modificovanih organizama (GMO) u prirodno okruženje u cilju minimiziranja potencijalnih negativnih efekata na ljudsko zdravlje i okoliš

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Uvođenje GMO u komercijalnu proizvodnju i proizvodnja hrane izvedene od GMO nosi sa sobom moguće rizike. Analiza rizika je temelj u implementaciji sustava upravljanja u proizvodnji zdravstveno sigurne hrane pa se kao sredstvo može primijeniti u proceduri donošenja propisa vezanih za GMO.

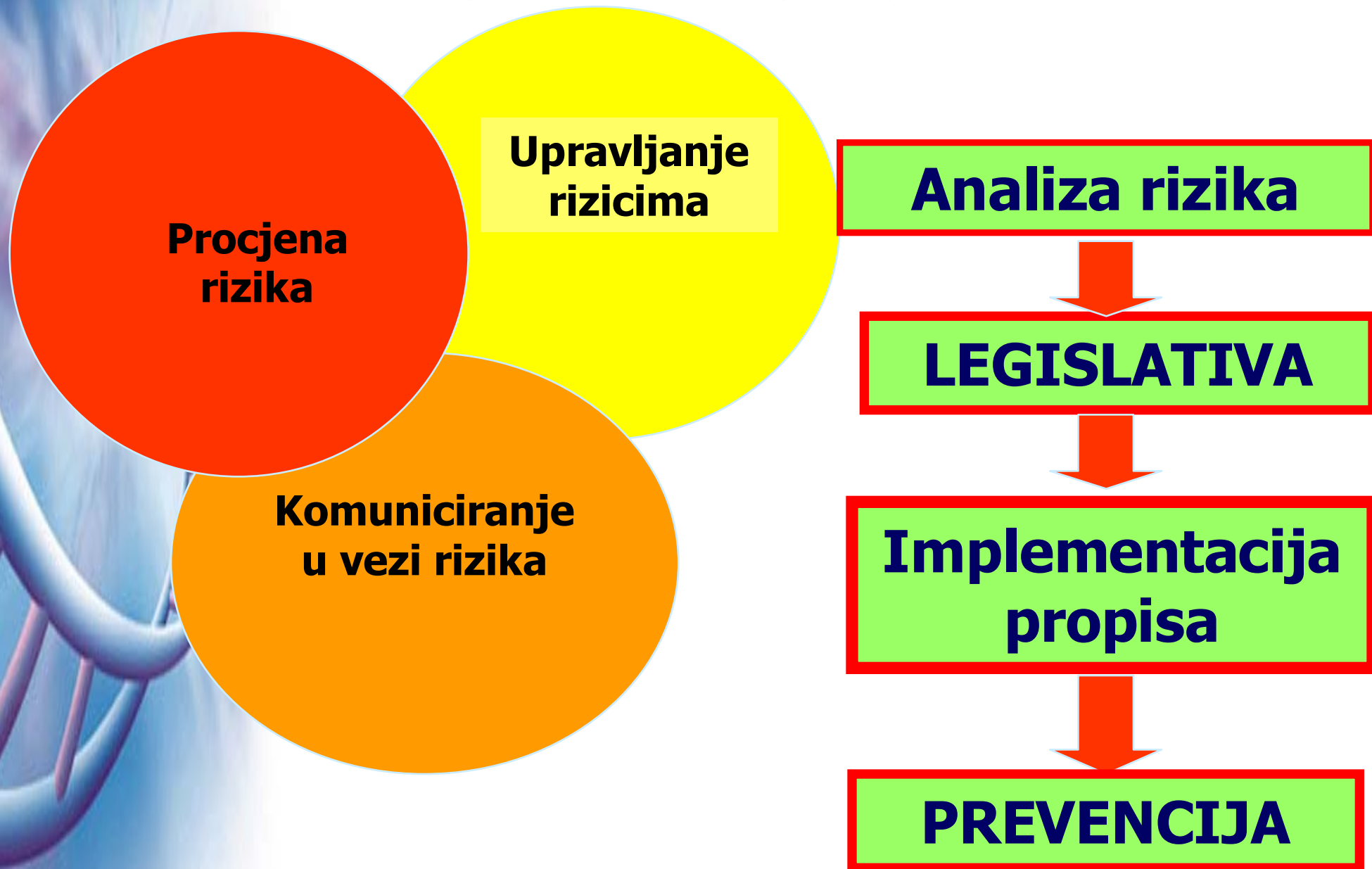

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Analiza rizika se Sastoji od

- procjene rizika,**
- komuniciranja u vezi sa rizicima i**
- upravljanje rizikom.**

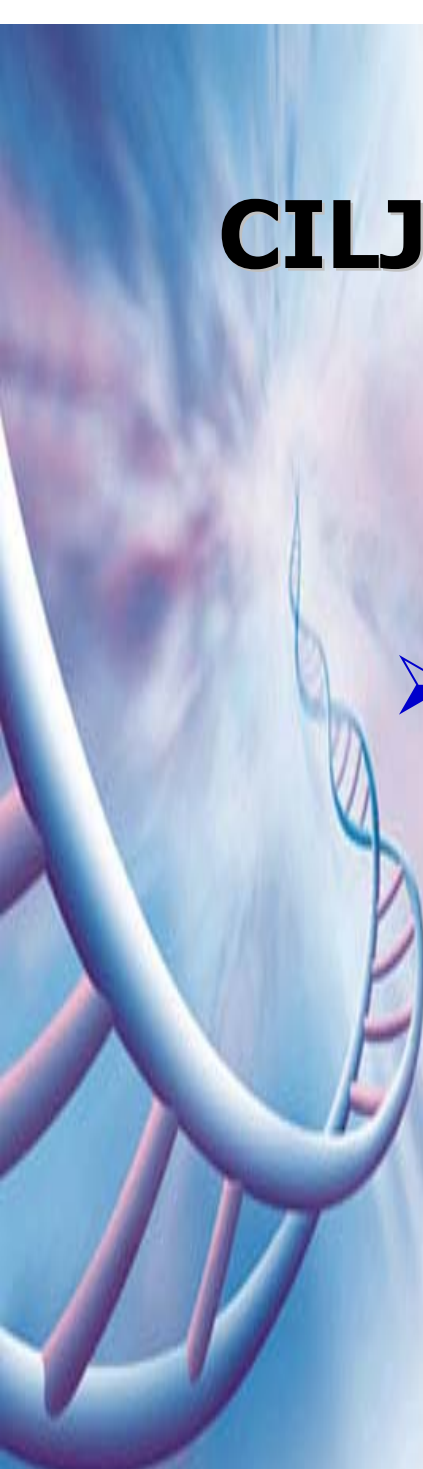
CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

- **upravljanje rizikom** - proces koji uključuje identificiranje, evaluaciju, selekciju i implemenaciju specifičnog management **mjerenja** u cilju ublažavanja rizika.
- **Procjena rizika** - proces koji uključuje **identificiranje** potencijalnih opasnosti koje mogu uzrokovati **negativne posljedice**
- **Komuniciranje u vezi rizika** je proces koji uključuje razmjenu informacija o rizicima

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

-
- **Prihvatanju ili odbijanju GMO treba da prethodi dobro razradjen sistem procjene rizika kao i analiza koja bi trebala jamčiti da GMO ili njegovi dijelovi nemaju opasnost za zdravlje ljudi i okoliš.**

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Prilikom uvođenja GMO sa aspekta rizika treba uspostaviti monitoring u toku cijelog procesa.

Važan dokument pritom bi bio plan upravljanja rizicima kojim se pokrivaju sve ključne osobe i procesi pri implementaciji proizvodnje ili uvozu GMO.

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

Sustav upravljanja rizicima se odvija kroz nekoliko najznačajnijih procesa kao što su

- identifikacija,**
- analiza,**
- planiranje,**
- praćenje i**
- kontrola.**

CILJEVI ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI GMO

**Sigurnost hrane, a s tim u vezi i
analiza rizika, u nadležnosti je više
ministarstava :**

- Ministarstvo zdravstva,**
- Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva,**
- Ministarstvo industrije i**
- Tijela državne uprave (Državni zavod za
standardizaciju i mjeriteljstvo).**

**PROPI SI SFRJ PREUZETI
USTAVOM IZ 1996**

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Ustavom iz 1996. godine prihvaćeni su propisi iz bivše SFRJ koji su bili na snazi do 1992. godine, a u vezi kvalitete i zdravstvene ispravnosti prehrambenih proizvoda.

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996

**Sada je u primjeni oko pedeset
Pravilnika kojima je regulirana
kvaliteta i zdravstvena
ispravnost prehrambenih
proizvoda.**

**Ovi propisi uglavnom ne
spominju direktno GMO i ne
tretiraju oblast koja se odnosi
na GMO**

PROPIISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Najznačajniji zakoni koji se općenito mogu primijeniti na GMO su:

- **Zakona o standardizaciji – normizaciji**
- **Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe**
- **Zakon o zdravstvenom nadzoru nad životnim namirnicama i predmetima opšte upotrebe**

PROPIISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Zakon o standardizacije definira obavezu **pravilnog informiranja potrošača**. Ovaj Zakon je vrlo **restriktivan**, a posebno ako **proizvođač pogrešno informira potrošača** i time ga **dovede u zabludu** .

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

**Zakon o zdravstvenoj
ispravnosti životnih namirnica i
predmeta opće upotrebe.
(članak 5. navodi se:**

*«Neispravnim se smatraju namirnice
ako sadrže i druge otrovne
supstancije, odnosno, ako zbog sastava
ili drugih svojstava mogu štetno uticati
na zdravlje ljudi».*

PROPIISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

U dijelu Zakona koji se odnosi se na zdravstveni nadzori i ovlaštenje nadležnih organa (članak 19.) stoji: *«Namirnice i predmeti opšte upotrebe koji se stavljaju u promet na domaćem tržištu podliježu zdravstvenom nadzoru.»*

PROPIISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996

Osim nadzora iz stava 1. ovog člana, namirnice, podliježu i veterinarskoj kontroli, fitosanitarnoj kontroli, kontroli kvaliteta, a pri uvozu i carinskoj kontroli, u skladu sa propisima iz odgovarajućih oblasti«. Navedene klauzule se nedvosmisleno odnose i na proizvode dobivene od GMO.

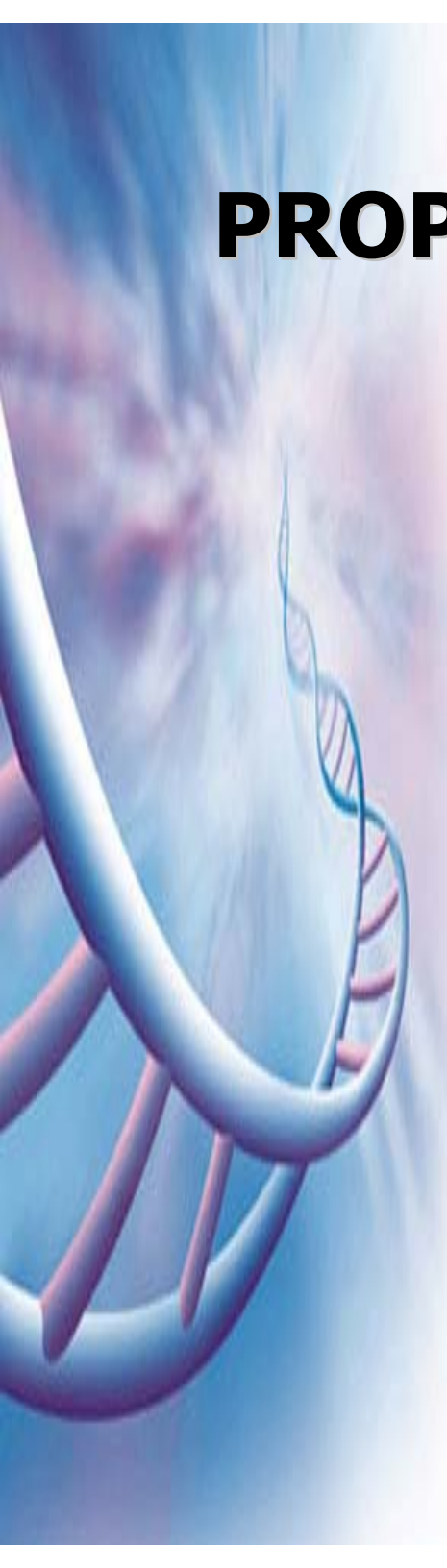
PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Zakonom o zdravstvenom nadzoru nad životnim namirnicama i predmetima opšte upotrebe.

Prema članku 11. ovog Zakona firme koje na industrijski način proizvode namirnice i predmete opšte upotrebe dužne su da:

1. Prije početka proizvodnje za tržište vrše ispitivanje sirovina radi provjeravanja njihove zdravstvene ispravnosti;

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996

-
2. Prije stavljanja u promet vrše ispitivanje gotovih proizvoda radi provjeravanja da li odgovaraju propisima u pogledu zdravstvene ispravnosti;
  3. Vode evidenciju o izvršenim ispitivanjima.

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Organizacije iz stava 1. ovog člana moraju da obezbijede potrebna ispitivanja preko **sopstvene službe ili preko drugih organizacija.**

Organizacija koja vrši ispitivanje namirnica preko sopstvene službe mora imati **odgovarajuće prostorije, opremu i stručna lica.**

PROPISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996

Bliže uslove u pogledu

- prostoriya,
- opreme i
- stručnih lica

koja moraju ispunjavati zdravstvene i druge organizacije za vršenje ispitivanja zdravstvene ispravnosti namirnica i predmeta opšte upotrebe kao i način vođenja evidencije o izvršenim ispitivanjima propisuje **republički organ uprave nadležan za poslove zdravlja.**

PROPIISI SFRJ PREUZETI USTAVOM IZ 1996.

Postojeći zakoni mogu biti kvalitetna osnova za ostalu regulativu o GMO jer su kompatibilni sa općim principima legislative u pogledu zaštite zdravlja potrošača.

**DOMAĆI PROPISI
PRIMJENJIVI NA GMO**

DOMAĆI PROPISI PRIMJENJIVI NA GMO

Ne postoje domaći propisi koji su doneseni u periodu poslije 1996.godine, a koji se striktno odnose na GMO. Postoje dva zakona koji bi mogli biti vezani za međunarodni sporazum o biološkoj sigurnosti a odnose se na ekologiju i okoliš. To su:

DOMAĆI PROPISI PRIMJENJIVI NA GMO

- **Zakon o zaštiti okoliša
(Službene novine Federacije
BiH, broj 33/03)**
- **Zakon o zaštiti prirode
(Službene novine Federacije
BiH, broj 33/03)**

DOMAĆI PROPISI PRIMJENJIVI NA GMO

**Ostali Zakoni su u pripremi
(Zakon o sigurnosti hrane je
gotov i treba ovih dana da se
usvoji bez javne rasprave, a
ovaj Zakon bi bio ekvivalent
Zakonu o hrani u EU).**

**POZICIJA BIH U
MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU**

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Uticaj na politiku i donošenje zakonske regulative u proizvodnji hrane baziranoj na GMO na području BiH mogu imati:

- Međunarodna zajednica i njene institucije (UN, FAO, WTO, WHO)
- Institucije EU i USA

.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

- Nacionalne institucije (Parlamenti, Vlade, Ministarstva i njihovi organi, Privredne komore, Zdravstvene institucije, Univerziteti i Znanstveni instituti)
- Nevladine organizacije i različiti forumi (pokret Eko-zeleni, asocijacije potrošača, NGO)
- *Proizvođači hrane*

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Usklađivanje sa međunarodnim standardima kad su u pitanju GMO je potrebno i obavezno. Da bi se BiH integrirala u međunarodni proces potreban je razvoj odgovarajućih institucija i donošenje regulative o GMO koja pokriva cijelu državu. BiH je obavezna to donijeti i kao potpisnik međunarodnog protokola o biološkoj sigurnosti.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Prema tome dogovoru,
potpisnice istoga, su ovlaštene
zatvoriti državne granice
ukoliko procijene da genetski
modificirani proizvodi mogu biti
opasni za okoliš a posebice za
zdravlje ljudi.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

BiH i EU. Utjecaj Evropske Unije na BiH je izražen u svakom pogledu. Nije sporno da je integracija u Evropsku Uniju od velike važnosti za budućnost Bosne i Hercegovine. Približavanje BiH Evropskoj Uniji mora dovesti do pozitivnih promjena u oblasti politike hrane i GMO kao i regulative u vezi s tim.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Zbog toga su donošenje i implementacija propisa o GMO u skladu s propisima u EU **jedan od prioriteta zakonodavstva u BiH**. Legislativu EU o hrani, pogotovu dio koji se odnosi na GMO, karakterizira mnoštvo propisa **nastalih kao reakcija javnosti na moguće rizike u zdravstvenoj sigurnosti hrane**.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Neki od tih propisa mogu se direktno primijeniti u BiH dok većinu njih treba prilagoditi **specifičnostima naše države**. Budući da je u BiH kao i EU prisutna **dugotrajna i komplikovana procedura** pripreme i donošenja propisa, takve bi propise trebalo **donositi po hitnom postupku**.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

BIH i SAD. Američko tržište je liberalno kad su u pitanju GMO i prehrambeni proizvodi dobiveni od GMO. SAD ima dvije državne institucije nadležne za hranu i sigurnost hrane kao i za zaštitu okoliša:

- FDA (Food and drug administration) i
- EPA (Environmental protection agency).

SAD ima veoma jak utjecaj na međunarodne organizacije (WTO, FAO, WHO).

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

U okviru tih organizacija, posebno WTO, SAD nastoji nametnuti svoje propise o GMO ostalim članicama, a takvih pritisaka sigurno neće biti oslobođena ni naša država. Osim toga, svaki uvoz hrane ili proizvoda od kukuruza i soje iz SAD nosi sa sobom rizik unošenja GMO. Kad su u pitanju GMO i hrana od GMO naša bi se država trebala više oslanjati na EU nego na SAD

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

BiH i FAO. Dva najznačajnija dokumenta koji se odnose na GMO i hranu od GMO koje je objavio FAO su **Izjava o biotehnologiji** (FAO Statement on biotechnology) i **Codex Alimentarius** koji je sačinjen skupa sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (WHO - World Health Organization).

Osvrnuti ćemo se samo na moguće učinke primjene Codex Alimentarius u BiH.

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Budući da Codex Alimentarius služi kao referentna točka za **standarde o sigurnosti hrane** i propisa o hrani, te olakšava međunarodnu trgovinu hranom zbog postojećih razlika u tradiciji, kulturi i zakonodavnom sustavu među državama, njegove odredbe imat će odraz i na zakonodavstvo u našoj državi. Referentna institucija u **BiH za Codex je Zavod za standardizaciju.**

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

Usklađivanje propisa u BiH sa
odredbama **Codex Alimentarius**
ogleda se u primjeni odredbi iz:

➤ **Međunarodne konvencije o
biljnoj zaštiti (IPPC -
International Plant Protection
Convention)**

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

- Kartagenskog sporazuma (Konvencija o biološka raznolikosti)
- Međunarodne organizacija za standardizaciju (ISO) kao i implementacija drugih međunarodnih sporazuma (SPS i TBT)

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

BiH i WHO. Pri izradi zakonske regulative o GMO mora se voditi računa i o politici koja se o ovoj temi vodi u WHO, a ta politika obuhvaćena je u četiri ključna segmenta:

1. **Uspostavljanje okvira znanstvene procjene sigurnosti hrane**

POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

2. Standardizacija metoda za
nutritivni aspekt procjene
zdravstvene sigurnosti
prehrambenih proizvoda
dobijenih modernim
biotehnološkim metodama

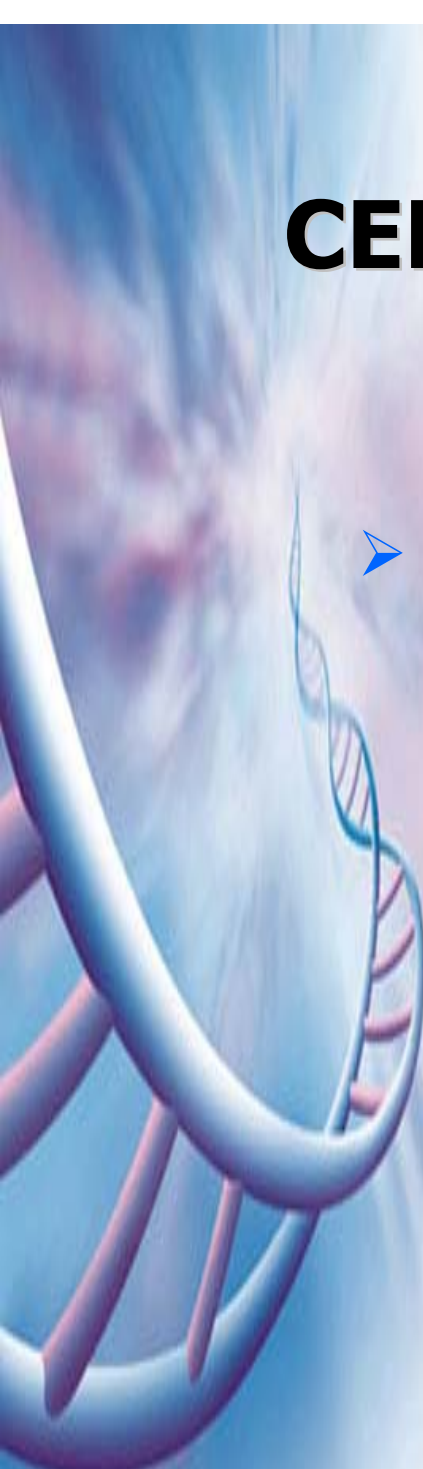
POZICIJA BIH U MEĐUNARODNOM OKRUŽENJU

3. **Povezivanje** procjene rizika sa upravljanjem rizicima i komuniciranjem u vezi rizika
4. **Provođenje zdravstvene politike**

**CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA
PROVJERU NA GMO U BIH**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

-
- **Tezina dokazivanja zdravstvene ispravnosti i sigurnosti pri slobodnom pustomanju u okolis i upotrebu za ljudsku hranu GMO i , koje su od njih proizvedene, je na znanosti, proizvođačima i zakonodavcu, koji su obvezni problem rješavati na najbolji mogući način.**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Pridržavajući se temeljnog principa da potrošač mora biti informiran da li proizvod sadrži ili ne sadrži GMO potrebno je ustanoviti institucije za kontrolu GMO u BiH

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

**Takva institucija treba biti
osposobljena za**

➤ **analizu hrane na GMO**

➤ **implementaciju standarda za
utvrđivanje da li je proizvod
sukladan ili ne postavljenom
zahtjevu.**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Formiranje infrastrukture za kontrolu obuhvatalo bi obavezno i organiziranje Akreditacijskog tijela za izdavanje licenci institucijama za certifikaciju. Takve institucije morale bi imati laboratorije osposobljene za kontrolu i provođenje znanstvenih i tehničkih ekspertiza.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Dokaz da hrana ne sadrži GM je tekst deklaracije na proizvodu i certifikat ovlaštene institucije. Certifikacija se obavlja po postupcima audita ili inspekcije kojima se dokazuje da proizvod ne sadrži GMO.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Referentni dokumenti po kojima se vrši certifikacija su tzv. "Non GMO" certifikacijski standardi. Oznaka na deklaraciji "bez GMO" ("GMO-free") ukazuje da u proizvodu nema GMO materijala i da je provjereno do sada poznatim znanstvenim metodama.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Non GMO certifikat temelji se na detekciji GMO ispod 0,1%. Na takav proizvod može se upisati tekst deklaracije:

“Ovaj proizvod je dobijen bez genetski modifikovanih komponenti i bez primjene procesa genetske transformacije”.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

To znači da je sadržaj GMO provjeren i u sirovinama.

'Non-GMO' certifikacija je kompleksan proces koji uključuje više različitih postupaka i razlikuje se u zavisnosti od vrste proizvodnih aktivnosti.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

**Non-GMO' certifikacija obuhvata
slijedeće operacije:**

- 1. Primjenu odgovarajućih
standarda**
- 2. Inspekciju (Audit) - Procjenu
Projekta (PA)**
- 3. Plan certificiranja**
- 4. Ocjenu certifikacione komisije**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Certificirani mogu biti:

- proizvođači sjemena,**
- proizvođači poljoprivrednih
proizvoda i zadruge,**
- preradivači- prehrambena
industrija,**
- trgovačke firme i brokeri,**
- transportne organizacije,**
- skladišta distributeri itd,**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Institucija za akreditaciju trebala bi biti pri Državnom zavodu za standardizaciju BiH.

Akreditaciju za izdavanje certifikata "bez-GMO" dobijale bi organizacije koje za to budu osposobljene i ovlaštene

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

Po ugledu na ostale zemlje u tranziciji i u BiH bi bilo potrebno osnivanje novog tijela na nivou države - Agencije za hranu. Ona bi bila odgovorna za donošenje i usklađivanja propisa u oblasti hrane i u okviru toga o GMO i hrani od GMO. Time bi se omogućilo stvaranje uvjeta za standardizaciju procesa proizvodnje GMO i hrane koja sadrži GMO.

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

U okviru državnih institucija treba formirati inspekciju koja će kontrolirati sve dijelove proizvodnog procesa GMO i hrane od GMO, uključujući i testiranja (kvalitativna i kvantitativna). Prethodno bi trebalo sačiniti tehnički vodič za uzorkovanje i testiranje temeljen na sličnim vodičima u drugim državama..

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

**Nadzor nad genetski
promijenjenim organizmima
(GPO) obveza je koja proizlazi iz
brojnih međunarodnih
dokumenata ,
a posebno iz Konvencije o
biološkoj raznolikosti**

CERTIFIKACIJA INSTITUCIJA ZA PROVJERU NA GMO U BIH

U okviru jednog od ministarstava trebalo bi ustrojiti **CENTRALNI REGISTAR koji će sadržavati sve raspoložive informacija o GMO i moguće referentne materijale koji će se stavlјati u promet unutar države. Pristup centralnom registru trebaju imati samo ovlaštene institucije i osobe.**

UMJESTO ZAKLJUČAKA

- Izgradnja mreze harmoniziranih propisa o GMO na temelju **principa suvremene politike i legislative** je nužna
- Analiza rizika **u specifičnim BiH uvjetima** je nužna i temelj na kom pocivaju propisi
- Propisi o GMO su **esencijalna za BiH** (sa pozicije interesa potrosaca i ostalih zainteresiranih strana)